

Николая Мушинки длились более тридцати лет. Ученые обменивались мыслями (чаще в письмах и при редких встречах), посылали друг другу свои научные труды и иную литературу по фольклору.

В статье рассматриваются фольклористические взаимоотношения ученых в связи с дарственными надписями Н. Мушинки на книгах, подаренных В. Гошовскому, и связь этих книг с научными интересами В. Гошовского в разные периоды его жизнедеятельности.

Ключевые слова: фольклористика, музыкальные диалекты, этномузыкология, инскрипты, эпистолярное наследие, универсальный каталог народной песни, кибернетическая этномузыкология.

УДК 002.53/.55

КОНСОЛІДАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ — НОВИЙ НАПРЯМ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Наталія Кунанець

*доцент кафедри “Інформаційні системи та мережі”, заступник
директора НТБ з наукової роботи Національного університету
“Львівська політехніка”, канд. іст. наук*

У статті подаються основні віхи становлення нового напрямку інформаційної діяльності — консолідована інформація. Його зародження відбулося у США, а становлення як нового фаху системних аналітиків — у Європі. У статті подано основні засади діяльності установ, що займаються консолідацією інформації, розглянуто термінологічний апарат нового фаху, особливості його впровадження в Україні та залучення бібліотечних інфраструктур до створення аналітичних інформаційних продуктів.

Ключові слова: консолідована інформація (Competitive Intelligence, Business Intelligence), конкурентна розвідка, аналітико-синтетична обробка інформації, бібліотеки, інформаційна діяльність.

Система наукових комунікацій у ХХІ столітті вирізняється стрімким розвитком новітніх інформаційних технологій, що надають унікальні можливості в опрацюванні та розповсюдженні

наукової інформації на шляху до розбудови інформаційного суспільства, а відтак суспільства знань. Пошук оптимальних шляхів входження до інформаційного суспільства потребує переосмислення завдань діяльності його інституцій, у цьому контексті активно дискутується питання про роль і місце бібліотек.

Відбувається перетворення бібліотек із документних сховищ, які займаються примноженням культурного надбання суспільства, на інформаційні центри, що не лише надають доступ до національних і світових інформаційних мереж, до готових передплачених чи відкритих джерел інформації, але й активно поширюють інформацію та створюють власні інформаційні продукти, які сприяють трансформації сучасного інформаційного суспільства, розвитку національної науки та економіки, наукомістких виробництв та високих технологій.

У цих умовах книгозбірні набувають характерних рис соціального інституту, що займає провідне місце у формуванні інтелектуального потенціалу суспільства, а також набирають функцій своєрідного навігатора в морі інформаційних потоків.

Все це вимагає зміни традиційних бібліотечних технологій, форм і методів обслуговування користувачів, характеру взаємодії бібліотек у створенні та використанні інформаційних ресурсів, особливості співпраці з органами влади, різними організаціями та установами.

Одним з перших зазнає трансформації такий традиційний напрям роботи бібліотек, як аналітико-синтетична переробка вхідного документного потоку. Звичайно, більшість книгозбірень не виходить за рамки каталогізації, систематизації, предметизації, підготовки бібліографічних покажчиків. Частина бібліотек здійснює, поряд з бібліографічним, глибоке інформаційне опрацювання документів та створення реферативної, оглядово-аналітичної та прогностичної інформації. До недавнього часу такі роботи проходили лише в інформаційних центрах. Однак, враховуючи значну ретроспективу бібліотечних фондів і отримання провідними книгозбірнями обов'язкових примірників документів, цілком обумовленим є перехід бібліотек до широкого спектру аналітико-синтетичного опрацювання документних потоків (бібліографування, реферування, підготовка аналітичних довідок) та створення власних інформаційних продуктів. Вирішення цієї проблеми

потребує застосування нових системних технологій для опрацювання значних інформаційних потоків, які виокремилися в інформаційний напрям під назвою — консолідована інформація.

Діяльність інформаційно-аналітичних фахівців з консолідованої інформації призначена суттєво змінити засади накопичення, підходи до процесів опрацювання та подачі інформаційних ресурсів. Необхідність в отриманні релевантної інформації зумовлена переходом до прогностичних форм діяльності з використанням багатоваріантних моделей розвитку подій, що потребує не просто констатації фактів для доведення тієї чи іншої тези, а системного підходу до вирішення проблеми в цілому на основі поєднання інтелектуальних здібностей людини з функціональними можливостями сучасних автоматизованих інформаційних систем.

Мета статті — висвітлити віхи становлення консолідації інформації як нового напрямку інформаційної діяльності; його термінологічні засади, особливості діяльності інформаційних, аналітичних центрів та аналогічних бібліотечних структур.

Окремі аспекти розвитку консолідованої інформації містяться у працях багатьох дослідників. Зокрема, В. Артем'єв подає своє трактування поняття “Business Intelligence” [3], Н. І. Борисов аналізує конкурентну розвідку як інструмент конкурентної боротьби в умовах ринкової економіки [7]. Найдетальніше проблему розвитку нової інформаційної галузі досліджують харківські науковці М. Ф. Бондаренко, С. І. Маторін, Є. А. Соловійова [6]. Особливості створення нового інформаційного продукту розглядає Г. І. Калитич [13], процес консолідації інформації як чинник успіху підприємства став предметом наукової статті Н. М. Гарматій [10]. А. А. Рось та І. В. Замаруєва здійснили моніторинг можливостей автоматизації процесів аналітико-синтетичного опрацювання інформації [32] для підготовки власного інформаційного продукту.

Передумови виникнення нового фаху “консолідована інформація” (як варіант прототипу цього фаху ряд вітчизняних дослідників вважають англломовні поняття “Competitive Intelligence”, “Busines Intelligence”) створили зарубіжні і вітчизняні фахівці з інформаційного аналізу.

Новий напрям інформаційної діяльності потребує термінологічного забезпечення. Введення нових термінів завжди викликає дискусію серед фахівців. Не стало винятком поняття “competitive intelligence”, яке трактується як дослідження відкритих інформаційних джерел, що стосуються основних тенденцій бізнесу й намірів конкурентів, аналізу ризиків та вразливостей. У працях вітчизняних аналітиків трапляються еквіваленти — “ділова розвідка”, “бізнес-розвідка” [1]. Часто саме консолідовану інформацію мають на увазі, коли мова йде про “інформаційно-аналітичну роботу”, “моніторинг” тощо.

Одні фахівці термін “competitive intelligence” розглядають як синонім поняття “аналіз конкурентів”. Інші трактують його як організаційну функцію, яка відповідає за своєчасне виявлення ризиків і можливостей ринку, тобто технологію аналізу значного обсягу інформації про потенційних конкурентів, накреслення перспектив та конкурентних переваг для розвитку підприємства. Поняття конкурентна розвідка у широкому сенсі розуміється як діяльність зі збору, аналізу та застосування інформації про продукти, клієнтів і конкурентів для короткострокового та довгострокового планування функцій установи [19]. У процесі збору, зберігання та аналізу інформації про конкурентів враховуються потреби установи, в якій отримані результати будуть використовуватися.

Англомовний термін “Competitive Intelligence” спершу перекладався як “конкурентна розвідка”, потім — як “консолідована інформація”. Причина, очевидно, саме в тому, що англійське “intelligence” має подвійне семантичне навантаження, його можна перекласти і як “розвідку”, і як “аналітику”. Коли стосовно питань бізнесу вживають термін — “intelligence”, то вважають за необхідне підкреслити подібність завдань і методів, що їх використовують державні спецслужби і економічні структури. Склалося так, що в системі конкурентної розвідки працює чимало відставних розвідників. Німецькі фахівці використовують термін “менеджмент знань”, підкреслюючи, що “попередньо уява про менеджмент знань перебуває під сильним впливом ідей і методів класичної економічної та інженерної науки”, а “обробка знань в соціальних системах здійснюється за специфічною логікою” [34].

На сьогодні цю наукову галузь вітчизняні дослідники трактують як “конкурентну розвідку”, і як “консолідовану інформацію” зі зміщенням певних акцентів в той чи інший бік. Хоча на наше глибоке переконання поняття консолідована інформація значно ширше та змістовно насиченіше.

В. Артем'єв [3] пропонує застосовувати термін “конкурентна розвідка”, розуміючи його як:

- процес перетворення даних в інформацію і знання про бізнес для прийняття неформальних рішень;
- інформаційні технології збору даних, консолідації інформації і забезпечення доступу бізнес-користувачів до знань;
- знання про бізнес, отримані в результаті поглибленого аналізу детальних даних і консолідованої інформації.

Автор фактично подає певні алгоритми процесів консолідації інформації, але надзвичайно звужує цю технологію, поширюючи її винятково на процеси опрацювання економічної інформації.

Для російських дослідників більш прийнятним стало поняття “конкурентна розвідка”. Н. І. Борисов сформулював визначення цього поняття так: “Конкурентна розвідка — це маркетинговий інструмент вивчення конкурентного середовища, який є цілеспрямованим збором інформації про конкурентів для ухвалення управлінських рішень щодо подальшої стратегії та тактики ведення бізнесу” [7], вважаючи її не результатом, а інструментарієм для отримання нового інформаційного продукту.

А. І. Доронін [21] вважає, що під терміном “система економічної розвідки” слід розуміти організаційну структуру, що займається питаннями збору, перевірки (верифікації), опрацювання, аналізу та синтезу даних із різноманітних аспектів діяльності підприємства з подальшим використанням отриманої інформації для вирішення конкретних завдань його функціонування.

Кожне з трактувань іншомовного еквівалента має свою специфіку, водночас це не заважає інформаційним аналітикам проводити наукові дослідження у цій галузі інформаційних наук та поступово налагоджувати підготовку фахівців даного освітнього напрямку.

В науковій літературі трапляються різні трактування поняття “консолідованої інформації”. Процес підготовки нових відомостей

український науковець Ю. М. Канигін, який одним з перших використав термін “консолідована інформація”, трактує як створення “знань, перетворених так, щоб були готовими до перетворення в силу” [14]. Інформація, на його думку, — це не просто нове знання, а зміна знання, розширення уяви спостерігача відносно мети і шляхів її досягнення [14]. Це дані, що збільшують різницю між попередньою (абсолютною) і результуючою (умовною) ентропією інформаційних систем. Результуючі документи отримуються шляхом емпіричного, а також внаслідок аналітико-синтетичного опрацювання першоджерел [16]. Г. І. Калитич [13] трактує консолідацію як діалектичний процес тезисно-аналітично-синтетичного моделювання інформації, знань і мудрості з метою бути використаними для проектування гармонійного поступу, таким чином вченим подається алгоритм отримання нових інформаційних ресурсів. Дослідник розглядає процеси розробки тезисної, аналітичної та синтетичної моделей методології ТАСС-моделювання [13] як складові наукового методу консолідації інформації, знань і мудрості, кожна з яких є своєрідним критерієм оптимізації попередньої. Аналітична модель консолідації знань [13], вважає дослідник, є результатом процесу пошуку, виявлення і відбору інформації та відповідає потребам розподілу цієї інформації на складові частини з урахуванням структури, відповідності критеріїв критичної оцінки, тобто приведення інформації в понятійне знання. Таким чином, Г. І. Калитич доволі просторово і філософськи, шляхом абстрактного моделювання характеризує основні складові процесу консолідації інформації.

Процес консолідації інформації, який Ю. М. Канигін та Г. І. Калитич [15] трактують як фазовий перехід знань у силу, викладачі Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” М. Ф. Бондаренко, С. І. Маторін, Є. А. Соловйова [6] вважають аналогом терміна “intelligence process/cycle”, а термін “консолідована інформація” — відповідником терміна “competitive intelligence” [6] і наголошують, що притаманні термінам “Competitive Intelligence” чи “Busines Intelligence” процеси чи технології цілком відповідають новій спеціальності “консолідована інформація”, тим самим висловлюючи свою прихильність саме до такого трактування цього американського терміна. Вони

характеризують консолідовану інформацію як інтелектуальний продукт, що створюється в процесі інформаційно-аналітичного і системно-організаційного супроводу діяльності юридичних осіб з метою її радикального удосконалення на основі знання орієнтованого формування, прогнозування варіантів оперативних і стратегічних рішень [22].

Професор Національного університету “Львівська політехніка” В. Пасічник вважає, що поняття “консолідована інформація” охоплює одержані з декількох джерел та системно інтегровані різнотипні інформаційні ресурси, які в сукупності наділені ознаками повноти, цілісності, несуперечності та складають адекватну інформаційну модель проблемної області з метою її аналізу, опрацювання та ефективного використання в процесах підтримки прийняття рішень. Виходячи з цього визначення, поняття “конкурентна розвідка”, яке використовують на паритетних засадах деякі дослідники, все ж є одним з аспектів цілісних процесів та процедур консолідації інформації, а саме — як процесу формування інформаційного ресурсу для підтримки прийняття рішень.

Фахівці харківської “Спілки Аналітиків та Професіоналів Конкурентної Розвідки” [24] солідарні із В. Артем’євим, що процес консолідації інформації — це перетворення даних в інформацію і знання про бізнес, результатом якого стають пропозиції для ухвалення неформальних рішень. Тобто інформаційне забезпечення бізнесу, причому в найширшому сенсі, засноване на принципі об’єднання таких складових, як інформація, бізнес-процеси, апаратні засоби, програмні засоби, люди. На WEB-сайті Спілки зазначається: “Здатність пізнавати швидше за своїх конкурентів — єдина стійка конкурентна перевага” [25].

Суть створення консолідованої інформації цікаво подав представник фонду “Стратегія” (Київ) В. Кораблін: “Аналітика, як специфічний вид діяльності вимагає такої подачі матеріалу для керівного складу, що мав би одну-дві альтернативи, не більше, причому пропрацьованої альтернативи. Інформаційно-аналітичний продукт повинен подаватися на півтора-двох сторінках” [29].

Динаміка розвитку консолідованої інформації як нового напрямку інформаційної сфери є доволі високою. Спершу фахівці спеціалізувалися на опрацюванні лише економічної інформації. У США

поняття “Competitive Intelligence” побутує з початку 70-х років XX ст. Теоретичні засади цього напрямку у 1980 р. викладав Майкл Портер у праці “Конкурентна розвідка: методи аналізу галузей і конкурентів”. Відправною точкою організаційного оформлення цієї галузі, інформаційно-аналітичної діяльності як самостійного напрямку опрацювання інформації в Європі і Америці, можна вважати заснування професійного товариства, організацію системи підготовки кадрів і вироблення основних кваліфікаційних вимог до професії інформаційного аналітика.

Товариство фахівців конкурентної розвідки (Society of Competitive Intelligence Professionals (SCIP)) [45] виникло у 1986 році і об’єднало 7000 членів з 64 країн світу [17], які вели творчу дискусію щодо шляхів удосконалення діяльності та організації підготовки кадрів у цій галузі [38, 43, 44]. Обговорення актуальних проблем галузі продовжилось на сторінках фахового журналу “Конкурентна розвідка” [35], який заснувало товариство.

Згодом члени товариства Крейг Фляйшер та Бабетте Бенсоусан [36; 37] видали декілька книг, що містили методологічні засади та інструментарій для здійснення конкурентної розвідки. Проте поширення серед американських корпорацій ця інформаційна технологія набула після того, як Бен Гілад і Ян Геррінг [42] розробили першу організаційну модель конкурентної розвідки, із зазначенням її основних функціональних завдань.

Згодом для характеристики цього інформаційного напрямку з’явився термін “Business intelligence”, який ввів в обіг американський аналітик Gartner Group. Вони вважають, що це “користувачецентристський процес, який включає доступ і дослідження інформації, її аналіз, вироблення професійної інтуїції і навиків, які сприяють ефективному і неформальному прийняттю рішень бізнес-користувачами, а також інструменти для вилучення із даних необхідної для бізнесу інформації” [20]. У 1996 році це поняття було уточнено — “інструменти для аналізу даних, побудови звітів і запитів, які можуть допомогти бізнес-користувачам подолати море даних для того, щоб синтезувати з них значущу інформацію, — ці аналітичні технології американськими аналітиками відносяться до наукової галузі під назвою бізнес-інтелект (Business Intelligence)” [20]. Іноді західні інформаційні аналітики

використовують як синонім термін “підстава для прийняття рішень” (Decision Support), хоча “Business Intelligence” поняття значно ширше.

Після завершення періоду холодної війни багато колишніх співробітників розвідки спрямували свої зусилля на моніторинг промисловості і організували об’єднання, що отримало назву CTS International Group [20] (Міжнародна група), члени якого готували інформаційні продукти на замовлення бізнесових структур.

Один із членів групи, Фредерік Рустманн, виклав основні засади консолідації інформації для бізнесу у книзі “ЦРУ: Шпіонаж і майстерність конкурентної розвідки” (“CIA, Inc: Espionage & the Craft of Business Intelligence”). Засади підготовки фахівців для конкурентної розвідки розглядають Бен Гілад і Ян Геррінг [41], а також Леонард Фулд [39]. У наукових публікаціях дослідники переконують, що накопичені у галузі знання є найбільш важливим елементом у роботі інформаційних аналітиків, зазначаючи, що кореляція між досвідом, здобутим у таємних урядових розвідувальних роботах, і розумінням ролі, засобів і методів розвідки у комерційних цілях стає дедалі помітнішою. Згодом Леонард Фулд [39] став одним із засновників першого навчального закладу під назвою Академія конкурентної розвідки (The Fuld-Gilad-Herring Academy of Competitive Intelligence), який розпочав підготовку фахівців цього освітнього напрямку.

Випускникам, що отримували підготовку в рамках різних професійних програм Товариства фахівців конкурентної розвідки та Академії конкурентної розвідки (назву цих спілок можна перекласти і як Товариство фахівців з консолідованої інформації та Академія консолідованої інформації), охоче пропонуються посади аналітичних менеджерів різноманітних фірм та корпорацій [40]. У 1987 році виник перший навчальний заклад такого профілю у Європі — Паризька школа економічної війни (Ecole de Guerre Economique). У Франції вагому роль в координації діяльності фахівців з інформаційної аналітики відіграють державні спецслужби, не роблячи з цього особливої таємниці. П’єр Маріон, один з керівників французької зовнішньої розвідки (Direction Generale de la Securite Exterienne — DGSE), пояснив це таким чином: “Було б ненормально, якби ми проводили розвідувальні

заходи проти США у військовій або політичній сферах, бо тут ми — союзники. Але в економічній і технологічній галузях, ми — конкуренти” [5].

Хоча у німецькій науковій літературі термін Business Intelligence (або ж Knowledge Management, який більше прижився) з’явився лише у 1997 році, хоча заклад із підготовки інформаційних аналітиків у Німеччині виник у 1995 році, а в 2004 році було відкрито одну з перших профільних аспірантур.

Варто відзначити, що чи не єдиною країною, яка офіційно підтримує установи, що займаються консолідацією інформації, вважається Японія. Японські аналітичні служби діють, як на корпоративному, так і на державному рівнях. У 1958 році японське Міністерство зовнішньої торгівлі та промисловості заснувало установу під назвою JETRO [18], назва якої походить від перших букв англійської назви цієї організації — Japan External Trade Organization.

Одним із завдань цієї інституції є дослідницька робота у галузі збору і опрацювання зарубіжної економічної інформації та підготовка аналітичних довідок на основі моніторингу розвитку різних галузей економіки. При JETRO гуртуються різноманітні консультативно-аналітичні організації, наприклад, Асоціація консультативних фірм машинобудування і будівництва, Центр розвитку торгівлі, туризму та інвестицій в Південно-Східній Азії і т. п.

У 2002 році створена аналогічна установа в Росії — “Российское Общество Профессионалов Конкурентной Разведки (РОПКР)”, яке здійснює підготовку аналітичних матеріалів щодо діяльності інституцій різних галузей економіки. Генеральний директор компанії “Р-техно” і керівник сайту “Технології розвідки для бізнесу” [23] Р. Ромачев вважає, що формування консолідованої інформації як інституту управління бізнесом в Росії тільки розпочинається, і, як свідчить практика, з кожним роком все більша кількість керівників усвідомлюють необхідність інформаційно-аналітичного забезпечення процесів ухвалення рішення.

Аналітичні установи розпочали виникати і в Україні. Розгорнула роботу громадська організація “Спілка Аналітиків та Професіоналів Конкурентної Розвідки”, яку створили фахівці Харківського національного університету радіоелектроніки. Як бачимо,

термінологічні засади нового фаху ще не викристалізувалися. Віддаючи перевагу терміну консолідована інформація, харківські фахівці все ж називають своє товариство спілкою фахівців з конкурентної розвідки. Згідно зі Статутом спілки, її мета — сприяти становленню та визнанню нової професії: фахівець з консолідованої інформації; створити засади професійного розвитку галузі, а також об'єднати фахівців, що професійно займаються конкурентною розвідкою і фахівців інших сфер діяльності, що цікавляться теорією і практикою конкурентної розвідки. Спілка налагоджує співпрацю з міжнародними і зарубіжними організаціями аналогічного профілю з метою обміну інформацією, досвідом в галузі конкурентної розвідки та аналітично-інформаційних технологій і забезпечує членам Спілки доступ до світової спільноти професіоналів конкурентної розвідки (SCIP) шляхом участі та сприяння проведенню міжнародних конференцій, симпозіумів, семінарів, лекцій, бізнес-клубів, колоквіумів.

Спілка бере участь в розвитку нормативно-правової бази, що надає юридичні і соціальні гарантії професійної діяльності фахівців з консолідованої інформації, організовує індивідуальні та групові поїздки, сприяє спілкуванню та обміну досвідом між фахівцями різних країн.

Для ефективного формування консолідованих інформаційних ресурсів в Україні розпочалося створення відповідних аналітичних структур. Інформаційно-аналітичні служби (підрозділи) стали створюватися в структурі органів влади, у міністерствах і відомствах, в органах ЗМІ, у сфері бізнесу, при політичних партіях і рухах. Загальною відмінною рисою даних служб є органічна інтегрованість у відповідні сфери діяльності, функціональний і організаційний симбіоз з їхніми соціальними інститутами і конкретними організаціями, інформаційний супровід керування у відповідних сферах.

Разом з тим, консолідована інформація не є лише ще одним новим організаційним різновидом згаданих вище служб. Її сутнісна, базова функція, статус як наукової галузі принципово відрізняється від тих завдань, що вирішують в інформаційному просторі ці служби. Вона покликана із використанням всіх можливостей, активно оперуючи інформаційними ресурсами, розробляти технологічні засади створення інформаційного продукту,

виконувати якісно змістовне перетворення інформації, функціонально перетинаючись в цьому плані з науковою (виробництво нового знання) і управлінською (розробка варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю.

Згідно зі статистикою, поданою Вікіпедією, станом на 1 лютого 2005 р. за даними Інтернет-проекту “Мережа аналітичних центрів України” [28] в Україні діяло близько 115 “мозкових центрів” [26]. Серед них найбільше діяло у Києві (67), Львові (32), Донецьку (28), Харкові (23). В інших містах їх кількість була значно меншою і переважно не перевищувала 10.

Аналітичні центри розпочали виникати і як структурні підрозділи бібліотек [11]. Зокрема при Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського з 1992 р. діє як окремий структурний підрозділ “Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ)”, “орієнтований на зміцнення співробітництва з органами державної влади України” [27].

Як зазначає керівник СІАЗ В. Горовий, підрозділ виник “у процесі становлення нової української держави”, коли “в бібліотечній сфері з’явилися суттєві проблеми, прямо пов’язані із суспільною затребуваністю, новими умовами діяльності, що потребували нестандартних рішень”, і його підтримала Президія Національної Академії наук України. На цей структурний підрозділ покладалося завдання підготовки власної інформаційно-аналітичної продукції, налагодження інформаційних механізмів для забезпечення діяльності владних структур усіх рівнів, вивчення особливостей розвитку демократичних процесів в українському суспільстві. Аналогічні центри діють у Парламентській бібліотеці України, в Миколаївській, Одеській обласних книгозбірнях та деяких інших бібліотеках.

Діяльність “мозкових центрів” надає активну підтримку та виступає важливим чинником на шляху до демократичних перетворень, подаючи інформаційні матеріали, що змушують задуматися, “якого типу реформи будуть найбільш придатними” [8].

Ми вважаємо, що прикладна наукова галузь консолідована інформація повинна розвиватися у трьох основних напрямках, а саме — консолідована інформація виробничої сфери, консолідована інформація невиробничої сфери та консолідована інформація

у системах спеціального призначення. Потенційними споживачами першого напряму консолідованої інформації є бізнесові виробничі структури та керівники підприємств, другого — представники влади та керівники різних рівнів, а третього — представники спецслужб.

Перша група споживачів потребує інформаційного забезпечення, близького за суттю до поняття конкурентної розвідки, що на сьогодні є невід'ємною складовою корпоративної культури ведення сучасного бізнесу, керівникам якого в умовах дії факторів невизначеності чи ризику необхідне відповідне інформаційне підґрунтя. Сьогодні багато організацій усвідомили, що налагоджена система збору, опрацювання та аналізу інформації значною мірою сприяє успішному веденню бізнесу. Для виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби першочергову роль починає відігравати орієнтація у намірах конкурентів [10], вивчення основних тенденцій бізнесу, аналіз можливих ризиків, тобто моніторинг ризиків, загроз та сприятливих можливостей, — систематичне відстеження ситуацій на ринках з метою виявлення тих тенденцій, що вимагають негайного реагування людей, які приймають рішення. Ця інформація формується у добірку добре профільтованих і проаналізованих фрагментів “сирої” інформації, перетворених в придатний для прийняття рішень матеріал. Без надійної інформаційної бази й належного інформаційно-аналітичного забезпечення керівництво фірм і компаній навряд чи здатне приймати ефективні рішення, відповідно до реальної конкурентної ситуації, вважають фахівці аналітичного центру “Академія” [2], бо лише своєчасно отримана й перевірена на предмет достовірності інформація дозволяє передбачати зміни й коливання на ринках, політичні ризики тощо.

Часто цю сферу аналітичної діяльності називають “конкурентною розвідкою”, “економічною розвідкою”, а подекуди і “промисловим шпигунством”. І як би не називали цей напрям, мова все ж іде про консолідовану інформацію. Проте, навіть якщо консолідована інформація і “промислове шпигунство” мають дещо спільне, оскільки їх об'єднує одна мета — спрямованість на заощадження грошей і часу, потрібного для досягнення результату, або на отримання відомостей, необхідних для коротко-

чи довгострокового прогнозування, процеси та процедури консолідації інформації здійснюють неухильно з дотриманням чинного законодавства. В цьому випадку йдеться лише про легальні форми та методи діяльності, що є головною відмінністю між конкурентною розвідкою та промисловим шпигунством, наголошують українські дослідники цього питання [28]. В той же час у довідниках термін “промислове шпигунство” визначається як вид недобросовісної конкуренції, таємне збирання інформації, діяльність із незаконного добування відомостей, що становлять комерційну цінність [26]. Тому настав час чітко розмежувати за суттю поняття консолідована інформація і промислове шпигунство.

Н. І. Борисов слушно зауважує, що “конкурентна розвідка — це легальний інструмент прогнозування майбутнього..” [7]. Фахівці консолідованої інформації вважають, що, на відміну від промислового шпигунства, конкурентна розвідка як інструмент дослідження ринку та його поглибленого зондування, є цілком респектабельною й здійснюється з дотриманням етичних норм і принципів, оскільки вона діє винятково в рамках чинних законів, зосереджуючись виключно на роботі з відкритими джерелами інформації [2]. В. Єгоров, досліджуючи історію промислового шпигунства, вважає, що щодо бізнесу конкурентна розвідка є різновидом економічного шпигунства, якому властиве звуження масштабів завдань з одержання необхідної інформації, від державного рівня — до однієї або декількох фірм-конкурентів [12], і, безперечно, одним із способів конкурентної боротьби. Порівнюючи промислове шпигунство і конкурентну розвідку, Т. Ткачук [33] виокремлює дві превалюючі цілі першого напряму діяльності: отримання інформації про конкурентів, насамперед конфіденційної, про стратегічні й тактичні наміри їхнього бізнесу; здобуття конкурентної переваги на ринку, через витіснення або знищення конкурента.

Разом з тим, інформаційний аналітик, формуючи консолідовану інформацію в економічній галузі, часто змушений балансувати на тонкій грані між легальним і нелегальним, хоча його робота базується на опрацюванні відкритих джерел інформації в правовому полі і не допускає жодних нелегальних дій. У цьому контексті можна погодитися з думкою Р. Базаріва, що конкурентна

розвідка [4] — окремий випадок загального циклу підтримки ухвалення рішення як аналіз змін умов бізнесу, орієнтований на превентивні дії, тобто рішення задачі прогнозування ситуації на ринку.

Фахівці другого напрямку консолідованої інформації, найбільш прийнятної для бібліотек, працюють при активній підтримці аналітичних інформаційних структур, які надають можливість отримання в потрібний час і в потрібному місці необхідної актуальної інформації. У різних країнах це завдання вирішується по-різному, але там, де у його вирішенні бере участь держава, зокрема у Франції, Японії та ін. країнах, накопичуються цінні відкриті джерела інформації.

Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління, вважає А. О. Рось, значною мірою залежать від таких складових, як: 1) особливості інформаційних процесів, що визначають характер обміну інформаційними ресурсами; 2) стан національного інформаційного простору (національний інформаційний простір — вся “сукупність інформаційних потоків як національного, так і іноземного походження, які доступні на території держави”); 3) використання інформаційних технологій [31].

Специфіка проблеми науково-аналітичної діяльності в Україні полягає в тому, що робота всіх аналітичних інституцій спрямована на задоволення інформаційних потреб вищих державних, урядових, законодавчих і виконавчих гілок влади. Проте наукова аналітика потрібна й для прийняття управлінських рішень у регіональних і місцевих органах влади, а також під час обґрунтування значних наукових і господарських проектів. А ця галузь поки що не має постійної інформаційно-аналітичної підтримки та забезпечення, цю інформаційну нішу цілком можуть зайняти бібліотеки.

Принципова особливість завдань консолідованої інформації для органів управління, як вважає А. О. Рось, полягає в тому, що предметом аналізу є саме зміст текстової інформації, тобто знання, які вона містить, логіко-семантична їх обробки з метою вирішення певних прикладних завдань в тій чи іншій предметній галузі [30; 31; 32].

Російський бібліотекознавець Ф. С. Воройський [9] зазначає, що аналітичне опрацювання документів і формування проблемно-

орієнтованих баз даних повинно здійснюватися на основі перегляду релевантних та нерелевантних документів для відбору пертинентних документів, для позбавлення користувача трудомісткого перегляду і надання йому вичерпної інформації, що може стати підставою для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Актуальним завданням фахівців із формування консолідованих інформаційних ресурсів для органів влади є створення моделей організаційно-соціальних систем і пошук інструментальних засобів їх підтримки, а також розробки алгоритмів забезпечення ефективного функціонування і стійкого розвитку цих систем.

На розгляді забезпечення третього напрямку консолідованих інформаційних ресурсів у даній статті зупинятися не будемо, значимо лише, що технології консолідації інформації для споживачів цього напрямку традиційно добре пророблені та вагомо фінансуються як державними, так і недержавними структурами.

Таким чином, можна стверджувати, що консолідована інформація, пройшовши тривалий шлях свого становлення, сформува-лася як нова наукова галузь комплексу інформаційних наук. При цьому слід зазначити, що вона, по-перше, перебуває в стадії інтенсивного формування і розвитку; по-друге, багато теоретичних та прикладних проблем носять дискусійний характер, потребують подальшого дослідження та розробки.

Фахівці консолідованої інформації по-різному трактують англійські еквіваленти цього терміна, вважають прийнятнішим поняття “конкурентна розвідка”, а часто не розмежовують поняття конкурентна розвідка та економічна розвідка. Поряд з цим, варто наголосити, що розвиток консолідованої інформації відбувається за трьома основними напрямками — у виробничій сфері, невиробничій сфері та у системах спеціального призначення.

Тому можна констатувати, що необхідним є:

по-перше — уточнення понятійного апарату консолідованої інформації;

по-друге — формування відповідної профільної термінологічної бази;

по-третє — розробка особливого технологічного забезпечення процесів опрацювання та формування ресурсів для кожного з основних напрямів розвитку консолідованої інформації.

Консолідовані ресурси формують інформаційно-аналітичні служби різного рівня. Вони проводять наукові дослідження і підготовку на їх основі прогнозно-аналітичних інформаційних матеріалів для певних груп споживачів. Разом з тим, діяльність інформаційно-аналітичних служб, які функціонують в Україні, потребує координації та кооперації, зокрема для спільного формування й використання джерельної бази, що створюється в процесі аналітико-синтетичної обробки інформації.

Бібліотечним фахівцям та бібліотекам необхідно розпочати активніше впроваджувати новий інформаційний напрям та здійснювати підготовку інноваційних інформаційних продуктів шляхом консолідації інформації.

1. Аналітичний Центр Академія: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academia.org.ua>
2. Аналітичний Центр Академія: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=272>.
3. *Артемов В.* Что такое Business Intelligence? [Електронний ресурс] / *В. Артемов* // Открытые системы. — 2003. — № 4. — Режим доступу: <http://www.osp.ru/os/2003/04/020.htm>.
4. *Базарів Р.* Агентура ділових спецслужб [Електронний ресурс] / *Базарів Роман*. — Режим доступу: <http://r-techno.livejournal.com/tag/%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D1%80%D0%BE%D0%7%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B048>.
5. Безпека бізнесу: інформаційні загрози: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=272>.
6. *Бондаренко М. Ф.* Информационному обществу — профессионалов в области информации (Business Intelligence и Knowledge Management на службе государству): [Електронний ресурс] / *М. Ф. Бондаренко, С. И. Маторин, Е. А. Соловьева*. — Режим доступу: www.it2b.ru/it2b2.view3.page123.html.
7. *Борисов Н. И.* Конкурентная разведка как инструмент конкурентной борьбы [Електронний ресурс] / *Н. И. Борисов*. — Режим доступу: <http://www.leadr-hr.ru>.
8. *Власова Г. В.* Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / *Г. В. Власова* // Бібліотекознавство. Документознавство. Информологія. — 2004. — № 1. — С. 14.

9. *Воройский Ф. С.* Аналитическая обработка документов для обеспечения научных исследований и разработок / *Ф. С. Воройский* // НТБ. — 2006. — № 2. — С. 23-32.
10. *Гарматій Н. М.* Конкурентна розвідка: чинник успіху підприємства / *Н. М. Гарматій* : [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://intkonf.org/garmatiy-nm-konkurentna-rozvidkachinnik-uspihu-pidpriemstva> 44.
11. *Горовий В. М.* Інформаційно-аналітичні служби бібліотечних закладів у контексті суспільних перетворень / *В. М. Горовий* // Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. — Київ : НБУВ, 2005. — С. 165-178.
12. *Єгоров В.* З історії розвитку промислового шпигунства / *В. Єгоров* // Дзеркало тижня. — 1994. — 31 груд. — № 13. — С. 14.
13. *Калитич Г. І.* Консолідація інформації, знань і мудрості як проектування і основа гармонійного поступу України / *Г. І. Калитич* // НТБ. — 2008. — № 1. — С. 51.
14. *Каныгин Ю. М.* Индустрия информатики. — Киев : Техника, 1987. — С. 82.
15. *Каныгин Ю. М.* Основы теоретической информатики / *Каныгин Ю. М., Калитич Г. И.* — Киев : Наук. думка, 1990. — 232 с.
16. *Михалевич В. С.* Информатика: общие положения / *В. С. Михалевич, Ю. М. Каныгин, В. И. Грищенко* ; Институт кибернетики им. В. М. Глушкова. — Киев, 1983. — С. 9. — Препринт: 83-31.
17. *Прескотт Д. Е.* Конкурентная разведка: Уроки из окопов / *Прескотт Джон Е., Миллер Стивен Х.* — Москва : Альпина Паблишер, 2003. — 336 с.
18. Режим доступу: <http://www.jetro.go.jp>.
19. Режим доступу: http://209.85.135.104/translate_c?hl=uk&sl=en&u=http://www.quantum3.co.za/CI%2520Glossary.htm&prev=/search%3Fq%3DFuld%2BGilad%2BHerring%2BAcademy%2Bof%2BCompetitive%2BIntelligence%26start%3D20%26hl%3Duk%26sa%3DN&usg=ALkJrhjWGGJNUyoyAUrq_PcLp-69AzeEsQ.
20. Режим доступу: <http://www.ctcintl.com>.
21. Режим доступу: http://scip.org.ua/cons_inf.htm.
22. Режим доступу: <http://khpi-iip.mipk.kharkiv.edu/about/ki/reason.html>.
23. Режим доступу: <http://r-techno.livejournal.com/tag/%D0% B1 %D1% 96%D0% B7%D0% BD%D0% B5%D1% 81-+%D1% 80%D0 %BE%D0% B7%D0% B2%D1% 96%D0% B4%D0% BA%D0% B0>.
24. Режим доступу: http://scip.org.ua/cons_inf.htm.
25. Режим доступу: <http://scip.org.ua/index.htm>.
26. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.
27. Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU-1-6-2006/05.pdf>.

28. Режим доступу: <http://www.intellect.org.ua>.
29. Режим доступу: http://www.intellect.org.ua/materials/300600_conf/3.
30. *Рось А. А.* Информационные системы нового поколения — как фактор обеспечения национальных интересов / *А. А. Рось* // Информатизация и новые технологии. — 1996. — № 2.
31. *Рось А. О.* Інформаційна безпека державного управління: [Електронний ресурс] / *А. О. Рось*. — Режим доступу <http://www.security.ukrnet.net/modules/sections/index.php?op=printpage&artid=113>.
32. *Рось А. А.* Автоматизация информационно-аналитической деятельности на основе обработки знаний по разноязычным текстам / *Рось А. А., Замаруева И. В.* // Информатизация и новые технологии. — № 3. — 1994. — С. 16-20.
33. *Ткачук Т.* Характерні особливості конкурентної розвідки та промислового шпигунства: [Електронний ресурс] / *Ткачук Тарас*. — Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=451>.
34. *Хайко Х.* Вклад корпорационных университетов в менеджмент знаний на предприятиях [Електронний ресурс] / *Хайко Хильзе*. — Режим доступу: http://www.ptpu.ru/issues/6_01. 9.
35. *Competitive Intelligence Magazine*. — 2003–2006.
36. *Fleisher C. S.* Business and Competitive Analysis: Effective Application of New and Classic Methods / *Craig S. Fleisher, Babette E. Bensoussan*. — W. : FT Press, 2007.
37. *Fleisher C. S.* Strategic and Competitive Analysis: Methods and Techniques for Analyzing Business Competition / *Craig S. Fleisher, Babette E. Bensoussan*. — W. : FT Press, 2007.
38. *Fleisher C.* Competitive Intelligence Education: Competencies, Sources and Trends / *C. Fleisher* // *Information Management Journal*. — 1999. — Vol. March/April. — S. 56-62.
39. *Fuld L.* Competitor Intelligence: How to Get It, How to Use It / *Leonard M. Fuld*. — New York : Wiley, 1985.
40. *Gilad B.* CI: Education — Harvard Style / *Ben Gilad* // *Competitive intelligence Magazine*. — 2003. — July-August (Vol. 6(4)). — S. 47.
41. *Gilad B.* CI: Certification — Do We Need It? / *Ben Gilad, Jan Herring* // *Competitive Intelligence Magazine*. — 2001. — № 4 (2). — S. 28-31.
42. *Gilad B.* The Business Intelligence System / *Ben Gilad, Jan Herring* ; American Management Association. — New York, 1988.
43. *McGonagle J.* Bibliography: Education in CI / *J. McGonagle* // *Competitive Intelligence Magazine*, 2003. — № 6 (4). — S. 50.

44. Prescott J. Debunking the Academic Abstinence Myth of Competitive Intelligence / J. Prescott // Competitive Intelligence Magazine. — 1999. — № 2 (4). — S. 23.
45. Society of Competitive Intelligence Professionals: [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://scip.org>.
-

INFORMATION CONSOLIDATION — A NEW DIRECTION OF LIBRARY INFORMATION ACTIVITY

Natalia Kunanets'

The article shows main formation points of the new information activity branch — Competitive Intelligence. It has been formed in the USA, and in Europe it later developed as a new profession of system analysts. The article describes main principles of activities of institutions which work on information consolidation, it also reviews the terminological system of the new profession, peculiarities of its introduction in Ukraine and involving library infrastructures in the creation of new analytic informational products.

Keywords: *Competitive Intelligence, Competitive exploring, Analytic-synthetic data processing, Libraries, Informational activity.*

КОНСОЛИДАЦИЯ ИНФОРМАЦИИ — НОВОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕК

Наталья Кунанец

В статье представлены основные вехи становления нового направления информационной деятельности — консолидированная информация. Оно родилось в США, а становление как нового профиля системных аналитиков — в Европе. В статье поданы основные принципы деятельности учреждений, которые занимаются консолидацией информации, рассмотрено терминологический аппарат новой профессии, особенности его внедрения в Украине и привлечения библиотечных инфраструктур к созданию аналитических информационных продуктов.

Ключевые слова: *консолидированная информация (Competitive Intelligence, Business Intelligence), конкурентная разведка, аналитико-синтетическая обработка информации, библиотеки, информационная деятельность.*